

KATARZYNA ZIĘTEK-KWAŚNIEWSKA

ATRAKCYJNOŚĆ UKRAINY DLA INWESTORÓW ZAGRANICZNYCH W ŚWIETLE WYBRANYCH BADAŃ

WSTĘP

Postępujący proces globalizacji, wzrost wzajemnych zależności i oddziaływań pomiędzy gospodarkami sprawiają, że zagadnienie atrakcyjności inwestycyjnej – zarówno w ujęciu międzynarodowym, jak i w skali kraju – staje się tematem niezwykle ważnym. Istotność poruszanego problemu nie budzi wątpliwości – „inwestycyjny wizerunek” danego państwa w zasadniczy sposób określa jego potencjał w zakresie przyciągania i utrzymania kapitału zagranicznego. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) odgrywa szczególną rolę zwłaszcza dla tych gospodarek, które cierpią z powodu niedoboru kapitałów własnych, w tym dla gospodarek w okresie transformacji. Do takich też należy Ukraina.

Oczywiście z perspektywy dokonującej inwestycji transfer kapitału poza granice kraju wiąże się z szeregiem ryzyk, jak choćby niestabilność polityczna i prawna kraju przyjmującego, zmienność warunków prowadzenia działalności gospodarczej czy też możliwa dyskryminacja. Tym ważniejsze staje się dokładne przeanalizowanie wszelkich uwarunkowań danego przedsięwzięcia. Tym bardziej też pomocne w dokonaniu wyboru stają się międzynarodowe rankingi atrakcyjności inwestycyjnej, publikacje wyrażające to, jak dany kraj jest postrzegany i oceniany na arenie światowej.

Celem artykułu jest przybliżenie kwestii atrakcyjności inwestycyjnej Ukrainy – próba oceny jej mocnych i słabych stron – na podstawie wybranych opracowań odnoszących się do tego zagadnienia. Część pierwsza, pełniąca rolę wprowadzenia, poświęcona została zaprezentowaniu podstawowych danych dotyczących bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie. W drugiej części dokonano przeglądu międzynarodowych rankingów określających pozycję Ukrainy w światowym systemie gospodarczym, stanowiących bogate źródło informacji i rodzaj wskazówki przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

1. BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE NA UKRAINIE

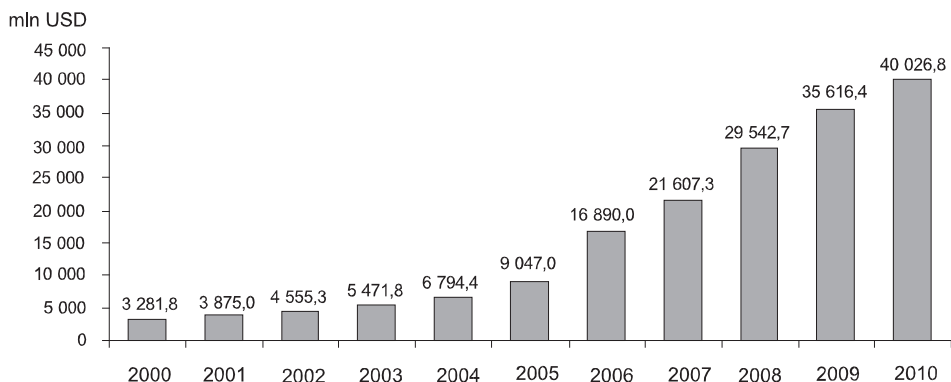
Zgodnie z danymi Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy¹ do 1 stycznia 2010 r. skumulowana wartość BIZ, które napłynęły na Ukrainę, wyniosła 40 026,8 mln USD (czyli 872,6 USD *per capita*), przewyższając łączną wartość BIZ wyznaczoną na dzień 1 stycznia 2009 r. o 12,4%. W porównaniu ze stanem sprzed 10 lat skumulowana wartość BIZ notowana na początek 2010 r. była większa o ponad 12 razy, zaś w odniesieniu do stanu sprzed 5 lat – o 4,4 raza (rys. 1). Niewątpliwie przełomowym rokiem w napływie BIZ był rok 2005, co z jednej strony związane było ze sprzedażą kombinatu górniczo-hutniczego Kryworizstal, z drugiej zaś z przejęciem drugiego co do wielkości banku na Ukrainie – Aval Bank – przez Raiffeisen International².

W 2009 r. inwestorzy zagraniczni ulokowali na Ukrainie 5 634,6 mln USD, co w porównaniu z 10 911,1 mln USD zanotowanymi w roku 2008 oznacza spadek o 48,4%. Po uwzględnieniu strat, korekt i różnic kursowych czysty przyrost BIZ na Ukrainę w 2009 roku wyniósł 4 410,4 mln USD wobec 6 180,7 mln USD w roku 2008. Tym samym przyrost BIZ w 2009 r. był mniejszy o ponad 1/4, stanowiąc kontynuację spadku obserwowanego również w roku wcześniejszym – w 2008 roku przyrost BIZ był o 22,1% niższy niż w roku 2007³.

¹ Dane na podstawie: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2009 році, Państwowy Komitet Statystyki Ukrainy, luty 2010, s. 1 (dostępne na stronie: http://kiev.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/article/a,7393,Zagraniczne_i_ukrainskie_inwestycje_bezposrednie_w_2009_r.html) oraz www.ukrstat.gov.ua (22.05.2010).

² O. K o n o n o v, *Ukraine's inward FDI and its policy context*, Columbia FDI Profiles, Vale Columbia Center on Sustainable International Investment, 2010, s. 3; dostępne na stronie: <http://www.vcc.columbia.edu> (22.05.2010).

³ Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2009 році, s. 1 oraz *Bezpośrednie*

Rys. 1. Skumulowane bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Ukrainie w mln USD (stan na 1 stycznia danego roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy: www.ukrstat.gov.ua (22.05.2010).

Z całą pewnością spadek napływu BIZ można tłumaczyć mającym wpływ na nastroje inwestorów kryzysem, ale nie tylko. Jednym z zasadniczych powodów niskiej atrakcyjności inwestycyjnej Ukrainy jest przede wszystkim brak reform strukturalnych. Wyraźnie potwierdzają to badania przeprowadzone przez SEOLA Group Ideas Factory, dotyczące klimatu inwestycyjnego na Ukrainie (badanie przeprowadzone było w okresie 12-26 października 2009 r. i obejmowało 397 firm). Wśród czynników, które stoją na przeszkodzie większemu napływowi BIZ do Ukrainy, ankietowani wymieniali przede wszystkim: kryzys finansowo-ekonomiczny na Ukrainie (98%), jak również: brak skutecznych metod stymulowania inwestycji zagranicznych (97%), brak państwowych gwarancji ochrony własności i interesów inwestorów zagranicznych (92%) oraz niestabilność polityczną (95%). Mocno akcentowanym problemem jest również korupcja we władzach: ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. W jej przypadku tym, co zwłaszcza niepokoi, jest wzrost wskazań wśród ankietowanych z 74% w październiku 2007 r. do 91% w październiku 2009 r.⁴

inwestycje zagraniczne na Ukrainie w 2008 roku, oprac. Wydział Ekonomiczny Ambasady RP w Kijowie, 2009, s. 1; dostępne na stronie: <http://www.kijow.polemb.net/files/Tekstowe%20pliki/1%20polowa%202009/notatka%20BIZ%202008.pdf> (22.05.2010).

⁴ Wszystkie dane na podstawie: <http://www.prometr.com.ua/category/analytic/all/3657/mode/print> (22.05.2010).

Zgodnie z danymi Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy do 1 stycznia 2010 r. na Ukrainę napływały inwestycje ze 125 państw. Co istotne, zaledwie na 10 z nich przypadało ponad 80% łącznych BIZ, wskazując na duży stopień koncentracji w odniesieniu do krajów-inwestorów. Przyglądając się strukturze geograficznej napływających BIZ, zdecydowanym liderem zestawienia – podobnie jak w 2007 i 2008 r. – jest Cypr z udziałem w skumulowanych BIZ równym 21,5%⁵. Inwestorzy z Cypru najwięcej kapitału ulokowali w takich sektorach, jak przemysł, w tym przemysł przetwórczy, działalność finansowa, nieruchomości i usługi dla przedsiębiorstw. Kolejne miejsce za Cyprem, również niezmiennie, zajmują Niemcy, które łącznie zaangażowały w ukraińską gospodarkę środki w wysokości 6 613 mln USD. Polska w tym zestawieniu z zainwestowaną kwotą 864,90 mln USD znajduje się na 12. pozycji.

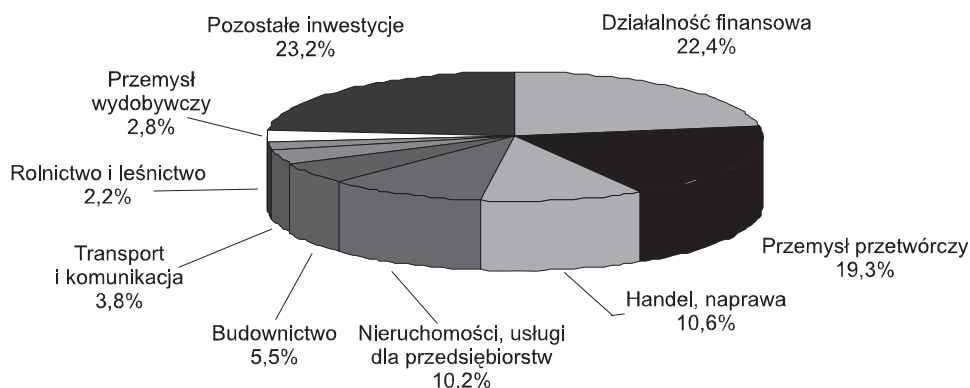
Tab. 1. Struktura geograficzna bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie (stan na 1 stycznia 2010)

Kraje	Wartość BIZ (mln USD)	Udział (w %)
Ogółem	40 026,8	100
w tym:		
Cypr	8 593,2	21,5
Niemcy	6 613,0	16,5
Holandia	4 002,0	10,0
Rosja	2 674,6	6,7
Austria	2 604,1	6,5
Wielka Brytania	2 375,9	5,9
Francja	1 640,1	4,1
Stany Zjednoczone	1 387,1	3,5
Brytyjskie Wyspy Dziewicze	1 371,0	3,4
Szwecja	1 272,3	3,2
Włochy	992,2	2,5
Polska	864,9	2,2
Szwajcaria	805,5	2
Węgry	675,1	1,7
Pozostałe kraje	4 155,8	10,3

Źródło: www.ukrstat.gov.ua (22.05.2010).

⁵ Należy zauważyć, że znaczna część z tych bezpośrednich inwestycji zagranicznych to powracający z raju podatkowego – Cypru kapitał rodzimy (*Bezpośrednie inwestycje zagraniczne*

Analizując dane dotyczące napływu BIZ w przekroju branżowym, daje się zauważyć pewną tendencję – stopniowe przesunięcie zainteresowania inwestorów z przemysłu na rzecz działalności finansowej. O ile na początku 2008 r. udział przemysłu w całości zainwestowanych na Ukrainie środków zagranicznych wynosił 27,6%, to na początku 2010 r. zmniejszył się do 22,5% (z czego 19,3% stanowił udział przemysłu przetwórczego, rys. 2). W tym samym czasie udział sektora finansowego wzrósł z 16,3% do 22,4%. Pozostałymi branżami wzbudzającymi do tej pory największe zainteresowanie inwestorów zagranicznych były zwłaszcza handel i naprawa (udział tego sektora w ostatnich latach nieznacznie się zmieniał – 10,4% na początku 2008 r. wobec 10,6% na początku roku 2010) oraz nieruchomości i usługi dla przedsiębiorstw (w tym przypadku obserwuje się wzrost udziału – z 8,6% na początku 2008 r. do 10,2% na początku roku 2010)⁶.

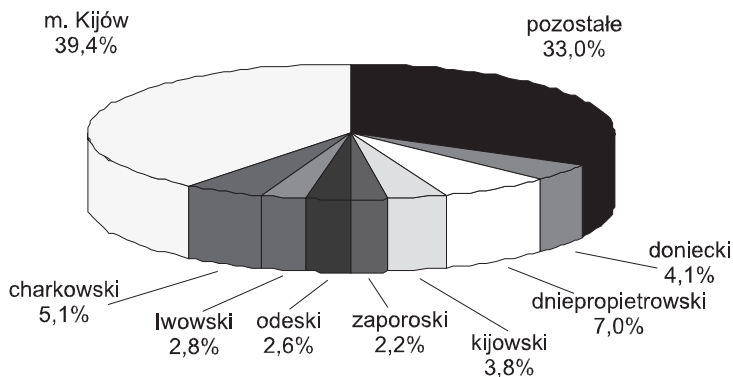
Rys. 2. Struktura branżowa bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie (stan na 1 stycznia 2010)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2009 році, s. 14.

na Ukrainie w 2008 roku, s. 4). Co więcej, tak duży udział inwestycji zagranicznych z Cypru tłumaczy się również tendencją rosyjskich przedsiębiorstw do inwestowania na Ukrainie za pośrednictwem jednostek zarejestrowanych w krajach offshore, w tym w szczególności na Cyprze, jak również Holandii oraz Brytyjskich Wyspach Dziewiczych (N. B l y a k h a, *Russian foreign direct investment in Ukraine*, Electronic Publications of Pan-European Institute 7(2009), s. 5; dostępny na stronie: <http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/pei/Documents/Julkaisut/Blyakha%200709%20web.pdf> (22.05.2010)).

⁶ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Ukrainie w 2008 roku*, s. 2 oraz *Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2009 році*, s. 14.

Do istotnych wniosków prowadzi również analiza BIZ na Ukrainie w przekroju regionalnym. W tym względzie wyraźnie widocznym zjawiskiem jest ich przestrzenne zróżnicowanie, co oznacza, że pewne regiony, postrzegane przez inwestorów jako atrakcyjne, stają się głównymi biorcami kapitału zagranicznego, podczas gdy inne – uznawane za mniej atrakcyjne – w niewielkim stopniu korzystają z napływu BIZ (rys. 3).

Rys. 3. Struktura regionalna bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie (stan na 1 stycznia 2010)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2009 році, s. 6.

Regionem, który najsilniej przyciąga kapitał zagraniczny, jest stolica Ukrainy. Na początku 2010 r. udział Kijowa w skumulowanych BIZ wynosił 39,4% wobec 37,8% notowanych rok wcześniej, zaś liczba przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego była równa 7814. Kolejne miejsca na liście, choć ze znacznie mniejszymi udziałami w łącznej kwocie BIZ, zajmują wschodnie uprzemysłowione regiony Ukrainy – region dnipropietrowski (z udziałem równym 7%), charkowski (z udziałem równym 5,1%) oraz donecki (z udziałem równym 4,1%). Regionami, które cieszą się najmniejszym zainteresowaniem inwestorów zagranicznych, są z kolei regiony: czerniowiecki, czernihowski, tarnopolski oraz kirowogradzki, każdy z udziałem w skumulowanych BIZ na poziomie około 0,2%. W sumie dziesięć najbardziej atrakcyjnych regionów Ukrainy skupia 70,3% łącznej kwoty BIZ, podczas gdy na dziesięć obwodów zamykających zestawienie przypada zaledwie 3,5% dotychczasowych BIZ (rok wcześniej relacja ta wynosiła 68,4% do

3,5%). Należy również dodać, że 20,1% BIZ nie zostało przyporządkowane do żadnego z regionów⁷.

2. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA UKRAINY W ŚWIETLE WYBRANYCH RANKINGÓW

Atrakcyjność inwestycyjna krajów, panujący w nich klimat inwestycyjny są przedmiotem badań i analiz wielu instytucji i organizacji krajowych oraz międzynarodowych. Choć pojedynczych rankingów nie należy postrzegać w kategoriach kryterium rozstrzygającego – czy podjąć inwestycję, czy nie – to niewątpliwie ich zestawienie może pełnić pewną „służebną” rolę dla inwestorów zagranicznych.

Jedną z istotniejszych opinii na temat warunków prowadzenia działalności gospodarczej w danym kraju jest przygotowywany przez Bank Światowy raport *Doing Business*. Biorąc pod uwagę szereg czynników wpisujących się w 10 zagadnień tematycznych (np. rozpoczęcie działalności gospodarczej, uzyskanie kredytu, obrót transgraniczny), eksperci Banku Światowego dokonują oceny łatwości prowadzenia biznesu w poszczególnych krajach. Niestety, dla Ukrainy wyniki opracowania *Doing Business 2010*⁸ nie prezentują się korzystnie. Analizując okres od połowy 2008 r. do połowy roku 2009, Ukraina została sklasyfikowana dopiero na 142. miejscu na 183 kraje objęte badaniem⁹. Co istotne, jest to rezultat i tak lepszy niż we wcześniejszym raporcie, kiedy to Ukraina zajmowała 146. pozycję¹⁰.

W tab. 2. zawarto wyniki raportu *Doing Business 2010* według każdej z ocenianych kategorii w zestawieniu z wynikami z roku poprzedniego.

⁷ Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2009 році, s. 6.

⁸ *Doing Business 2010: Reforming through Difficult Times*, The World Bank, Washington 2009; dostępny na stronie: <http://www.doingbusiness.org> (22.05.2010).

⁹ Warto wspomnieć, że zgodnie z tym opracowaniem Polska zajmuje 72. miejsce wśród 183 krajów, co oznacza, że po zmianie metodologii, w stosunku do wcześniejszego raportu, pozycja Polski nie uległa zmianie. Liderami zestawienia są natomiast: Singapur, Nowa Zelandia, Hong Kong oraz Stany Zjednoczone (*Doing Business 2010*, s. 4).

¹⁰ Podany wynik uwzględnia zmiany metodologiczne oraz zwiększenie liczby badanych państw. Zgodnie z raportem *Doing Business 2009* Ukraina zajmowała 145. lokatę (*Doing Business 2009*, The World Bank, Washington 2008, s. 6; dostępny na stronie: <http://www.doingbusiness.org> (22.05.2010)).

Tab. 2. Wyniki raportów *Doing Business 2009*¹¹
i *Doing Business 2010* dla Ukrainy

Wyszczególnienie	Doing Business 2010	Doing Business 2009	Zmiana pozycji
Pozycja w rankingu	142	146	+4
rozpoczęcie działalności gospodarczej	134	126	-8
uzyskanie pozwoleń budowlanych	181	181	0
zatrudnianie i zwalnianie pracowników	83	90	+7
rejestracja tytułu własności	141	144	+3
uzyskanie kredytu	30	27	-3
ochrona inwestorów	109	143	+34
system podatkowy	181	182	+1
handel przygraniczny	139	139	0
egzekwowanie kontraktów	43	46	+3
likwidacja działalności gospodarczej	145	145	0

Źródło: <http://www.doingbusiness.org/ExploreEconomies/?economyid=194>.

Jak wynika z raportu¹², zdecydowanie najgorzej sytuacja Ukrainy przedstawia się w takich obszarach, jak: uzyskiwanie pozwoleń budowlanych, płacenie podatków, rozpoczęcie i zakończenie działalności gospodarczej, rejestracja własności czy obrót przygraniczny.

Zgodnie z raportem *Doing Business 2010*, uzyskanie pozwolenia na budowę magazynu wymaga na Ukrainie 30 procedur, które zajmują średnio 476 dni¹³, podczas gdy dla krajów OECD powyższe wskaźniki wynoszą średnio (odpowiednio): 15,1 i 157, dla krajów Europy Wschodniej i Środkowej Azji: 22,6 i 264,2, zaś dla znajdującego się w czołówce Singapuru: 11 i 25. Dodatkowym czynnikiem, który przesądza o tak niskiej pozycji Ukrainy, są w tym zakresie bardzo wysokie koszty sfinalizowania formalności związanych z uzyskaniem pozwoleń budowlanych, sięgające ponad 1449 proc. dochodu *per capita*, a zatem około 73 razy więcej niż w Singapurze i ponad 11 razy więcej niż w Polsce.

¹¹ Jak wyżej, wyniki uwzględniają zmiany metodologiczne, korektę danych oraz dodanie dwóch państw.

¹² Wszystkie przytaczane dane na podstawie: *Doing Business 2010*, s. 146, 150 i 159 oraz <http://www.doingbusiness.org> (22.05.2010).

¹³ Uzyskiwanie pozwoleń budowlanych stanowi też istotny problem dla przedsiębiorców w Polsce, która z wymaganymi 30 procedurami zajmującymi średnio 308 dni plasuje się na 164. miejscu.

Bolączką prowadzących działalność gospodarczą na Ukrainie jest również system podatkowy. W jego kontekście uwagę zwracają przede wszystkim liczba płatności w ciągu roku oraz czas, jaki przedsiębiorstwa średniej wielkości poświęcają na płacenie podatków. Podczas gdy dla państw OECD liczba płatności dokonywanych rocznie wynosi średnio 12,8, które pochłaniają 194,1 godziny, na Ukrainie średnie przedsiębiorstwo zmuszone jest dokonać średnio 147 płatności, na co przeznaczają 736 godzin. Obszar „system podatkowy” nie należy również do mocnych stron Polski – w zestawieniu tym Polska znajduje się dopiero na 151. pozycji, notując średnio 40 wymaganych płatności zajmujących rocznie 395 godzin.

Przyglądając się takim obszarom, jak rozpoczęcie i zakończenie działalności gospodarczej, po raz kolejny problemem okazuje się wysokie zbiurokratyzowanie, tzn. duża liczba procedur koniecznych do wykonania oraz ich czasochłonność. Założenie działalności gospodarczej na Ukrainie wiąże się z 10 procedurami angażującymi średnio 27 dni, podczas gdy dla przykładu w Słowenii są to odpowiednio 3 formalności pochłaniające 6 dni. Warto dodać, że w tym obszarze również wyników Polski nie można uznać za satysfakcjonujące. Choć w porównaniu z poprzednim zestawieniem sytuacja Polski zdecydowanie się poprawiła – awans o 28 pozycji¹⁴ (ze 145 lokaty na 117) – to i tak na założenie firmy poświęcić trzeba aż 32 dni.

Analizując uzyskane przez Ukrainę wyniki, nie sposób nie odnieść się do kategorii, w której zanotowała ona zdecydowaną poprawę. Mowa tu o ochronie inwestorów. Źródłem tej pozytywnej zmiany było podpisanie w 2008 r. ustawy O spółkach akcyjnych¹⁵, w istotnym stopniu uzupełniającej dotychczasowe regulacje prawne dotyczące funkcjonowania spółek akcyjnych. Ustawa w szczególności uregulowała kwestie związane z zatwierdzeniem transakcji oraz ochroną interesów akcjonariuszy mniejszościowych, zwiększyła wymogi dotyczące ujawniania informacji w sprawozdaniach rocznych, gwarantując większą przejrzystość działalności spółki, jak również określiła odpowiedzialność członków rady nadzorczej w przypadku podejmowania działań szkodliwych dla interesu spółki¹⁶.

¹⁴ Wyraźna poprawa wyniku Polski związana jest z wprowadzeniem zmian dotyczących zakładania działalności gospodarczej – tzw. jedno okienko – oraz z obniżeniem minimalnego poziomu kapitału założycielskiego dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjnych (*Doing business 2010*, s. 12; L. B a j, *Raport „Doing Business 2010”: Wciąż ciężki los polskich przedsiębiorców*, http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,7015811,Raport_Doing_Business_2010_Wciaz_ciezki_los_polskich.html (22.05.2010)).

¹⁵ Powyższa ustawa weszła w życie w dniu 29 kwietnia 2009.

¹⁶ *Doing Business 2010. Ukraine*, The World Bank, Washington 2009, s. 51 (dostępny na

Ważną oceną kształtującą inwestycyjny obraz danego kraju jest publikowany od 1995 r. przez Heritage Foundation i „The Wall Street Journal” raport *Index of Economic Freedom (Wskaźnik wolności gospodarczej)*. W myśl raportu przez wolność gospodarczą rozumie się fundamentalne prawo każdej jednostki do kontrolowania swojej pracy i własności, co innymi słowy oznacza, że w warunkach pełnej wolności gospodarczej jednostka ma swobodę w zakresie pracy, konsumpcji, wytwarzania i inwestowania zgodnie z własną wolą¹⁷. Opracowany ranking stanowi wynik wnikliwej analizy szeregu zmiennych ujętych w 10 kategorii, takich jak: swoboda prowadzenia działalności gospodarczej¹⁸, polityka handlowa, polityka fiskalna, wydatki rządowe, polityka monetarna, swoboda inwestowania, bankowość i finanse, ochrona praw własności, poziom korupcji oraz wolność rynku pracy. Ze względu na każdą z wymienionych kategorii poszczególnym krajom przyznawana jest punktacja w skali od 0 do 100, gdzie wynik 100 oznacza maksymalną wolność. Następnie, opierając się na tak otrzymanych składowych wyznaczony jest indeks wolności gospodarczej, którego poziom stanowi podstawę do zakwalifikowania danego państwa do jednej z pięciu kategorii, mianowicie: „wolne” (wynik: 80-100), „raczej wolne” (wynik: 70-79,9), „umiarkowanie wolne” (wynik: 60-69,9), „raczej zniewolone” (wynik: 50-59,9) oraz „zniewolone” (wynik poniżej 50)¹⁹.

Zgodnie z raportem *2010 Index of Economic Freedom*²⁰ wskaźnik wolności gospodarczej (IEF) dla Ukrainy wyniósł 46,4, przypisując ją do gospodarek „zniewolonych”. Tym samym na 179 sklasyfikowanych państw Ukraina zajęła dopiero 162. lokatę²¹, zaś w regionie europejskim obejmującym 43 państwa znalazła się na ostatniej pozycji. Równocześnie Polska ze wskaźni-

stronie: <http://www.doingbusiness.org/Documents/CountryProfiles/UKR.pdf> (22.05.2010)) oraz *Doing Business 2010*, s. 39; por. informacje na stronie Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie: http://kiev.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/article/a,1065,Podpisanie_ustawy_o_spolkach_akcyjnych.html (22.05.2010).

¹⁷ <http://www.heritage.org/index/FAQ.aspx> (22.05.2010).

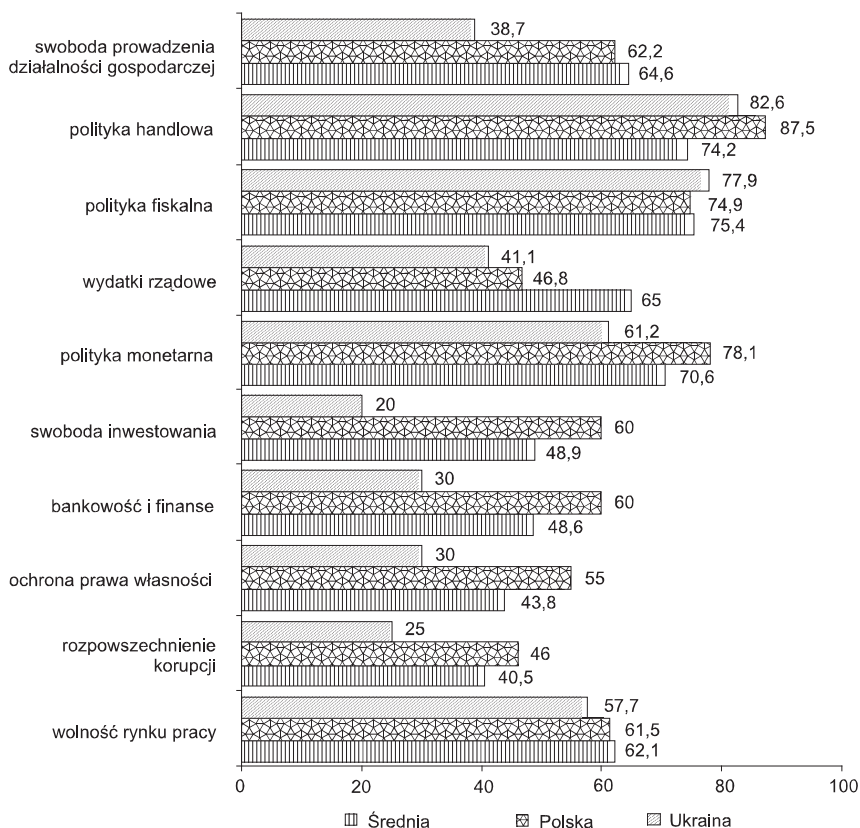
¹⁸ Swoboda prowadzenia działalności gospodarczej oceniana jest na podstawie 10 czynników, dotyczących m.in. rozpoczęcia i zakończenia działalności gospodarczej na podstawie danych Banku Światowego (omawiany wcześniej raport *Doing Business*).

¹⁹ <http://www.heritage.org/index/> (22.05.2010).

²⁰ T. M i l l e r, K. R. H o l m e s, *2010 Index of Economic Freedom. The Link Between Economic Opportunity and Prosperity*, The Heritage Foundation and Dow Jones & Company, Inc., 2010; dostępny na stronie: <http://www.heritage.org> (22.05.2010).

²¹ Ukrainę wyprzedzają przykładowo takie państwa, jak: Niger, Nepal, Etiopia, Białoruś (tamże, s. 4-8).

kiem równym 63,2 zajęła 71. pozycję w rankingu światowym i 33. w zestawieniu regionalnym. W porównaniu ze wcześniejszym badaniem wynik Ukrainy pogorszył się o 2,4, stanowiąc rezultat spadków odnotowanych aż w sześciu z dziesięciu kategorii. Jedynie w trzech obszarach, tj. polityka fiskalna, wydatki rządowe oraz swoboda rynku pracy, sytuacja Ukrainy uległa poprawie, zaś w odniesieniu do ochrony praw własności – pozostała bez zmian²².

Rys. 4. Wskaźnik wolności gospodarczej 2010: wyniki Ukrainy w poszczególnych kategoriach na tle Polski i średniej światowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Miller, Holmes, *2010 Index of Economic Freedom*, s. 14-15, 345-346 oraz 425-426.

²² Tamże, s. 345-346 oraz 425-426.

Już pobieżna analiza wyników raportu pozwala zauważyć (rys. 4), że z wyjątkiem dwóch kategorii – polityka handlowa oraz fiskalna – Ukraina osiąga wyniki poniżej średniej światowej. Obszarami, w których dysproporcja ta jest najbardziej widoczna, są: polityka inwestycyjna, wydatki rządowe, korupcja, ochrona praw własności, bankowość i finanse oraz swoboda prowadzenia działalności gospodarczej, będąca przedmiotem wcześniejszych rozważań. Zjawiskiem niepokojącym, zwłaszcza w odniesieniu do BIZ, jest przede wszystkim bardzo niska ocena uzyskana w zakresie wolności inwestycyjnej. Uciążliwa biurokracja oraz regulacje prawne, ograniczony dostęp do niektórych sektorów gospodarki, spowolnienie procesu prywatyzacji, to tylko niektóre z wymienianych problemów stanowiących o tak niekorzystnym położeniu Ukrainy. Równie istotną kwestią jest także słaba ochrona praw własności, w przypadku której uwagę zwracają między innymi: zastrzeżenia co do niezależności wymiaru sprawiedliwości, problemy z egzekwowaniem kontraktów, możliwe wyłączenie, jak również rozpowszechnienie korupcji²³.

Za czynnik pozytywny uznać z kolei należy bardzo dobry wynik (82,6) odnotowany przez Ukrainę w kategorii polityka handlowa. Autorzy raportu zauważają, że Ukraina poczyniła znaczne postępy w zakresie liberalizacji handlu, co nie oznacza jednak, że nie wykazuje w tym obszarze również braków. Pewne uwagi pojawiają się między innymi w odniesieniu do niektórych wymogów licencjonowania importu, restrykcji eksportowych czy też podatków i opłat importowych²⁴.

Porównując wyniki Polski i Ukrainy, najwyraźniej dysproporcje zaznaczają się w takich obszarach, jak: swoboda prowadzenia działalności gospodarczej, swoboda inwestowania, bankowość i finanse, ochrona praw własności oraz rozpowszechnienie korupcji. Są to kategorie, w których Polska notuje zdecydowanie lepsze wyniki od Ukrainy. Zgodnie z raportem, lista kategorii, w których to Ukraina wyprzedza Polskę, jest krótka i obejmuje tylko politykę fiskalną.

Fakt, że poziom ochrony praw własności nie może być uznany za wystarczający, znajduje też odzwierciedlenie w wynikach prezentowanych przez *Property Right Alliance*. W 2010 r. organizacja ta już po raz czwarty opublikowała raport przedstawiający Międzynarodowy Indeks Praw Własności (IPRI – *International Property Rights Index*)²⁵. Indeks ten uwzględnia różne zagad-

²³ Tamże, s. 425-426.

²⁴ Tamże.

²⁵ V. S t r o k o v a i in., *International Property Rights Index. 2010 Report*, Property Rights Alliance, Washington 2010; dostępny na stronie: <http://www.internationalpropertyrights-index.org> (22.05.2010).

nienia związane z ochroną praw własności, które wpisują się w takie bloki tematyczne, jak: otoczenie polityczne i prawne (w tym: niezależność wymiaru sprawiedliwości, rządy prawa, kontrola korupcji, stabilność polityczna), materialne prawa własności (w tym: ochrona materialnych praw własności, rejestracja własności, dostęp do kredytów) oraz prawa własności intelektualnej (w tym: ochrona praw własności intelektualnej, ochrona patentowa, piractwo praw autorskich)²⁶. W przypadku państw, które nie należą do OECD, aspektem uwzględnianym dodatkowo jest równouprawnienie kobiet badane w kontekście praw własności²⁷.

Zgodnie z najnowszym opracowaniem *International Property Rights Index: 2010 Report* Ukraina z wynikiem 4,1 punkta (na 10 możliwych) zajęła 97. miejsce na 125 badanych państw, dzieląc tę pozycję z takimi krajami, jak Kirgistan, Macedonia i Indonezja²⁸. Zdecydowanie najgorzej sytuacja Ukrainy przedstawia się w obszarze materialnych praw własności, gdzie zajmuje 98. lokatę wraz z Madagaskarem, Serbią, Etiopią oraz Polską. Ze względu na otoczenie polityczne i prawne Ukraina plasuje się na 95. pozycji na równi z Argentyną, Gujaną, Indonezją oraz Gruzją. Natomiast w kategorii intelektualne prawa własności znajduje się na 89. miejscu w towarzystwie: Malawi, Dominikany, Sri Lanki, Czadu oraz Madagaskaru²⁹.

W porównaniu do wcześniejszego badania wynik IPRI uzyskany przez Ukrainę pogorszył się, co nie oznacza jednak, że w pewnych podkategoriach nie odnotowano również pozytywnych zmian. Wśród nich znalazły się: niezależność wymiaru sprawiedliwości, rządy prawa oraz dostęp do kredytów³⁰.

Jedną z istotnych kategorii poddawanych ocenie, pojawiającą się zarówno w ramach Indeksu Wolności Gospodarczej, jak i Międzynarodowego Indeksu Praw Własności, jest poziom korupcji. Podstawą do dokonania jego oceny jest publikowany od 1995 r. przez Transparency International Indeks Percepcji Korupcji (CPI – *Corruption Perception Index*), wyrażający nie tyle faktyczny poziom korupcji sektora publicznego, ile jego postrzeganie przez ekspertów oraz ludzi biznesu. Wartość indeksu mieści się w przedziale 0-10, przy czym im niższy wynik, tym wyżej oceniany poziom korupcji.

Kształtowanie się Indeksu Percepcji Korupcji dla Ukrainy za okres ostatnich pięciu lat zestawiono w tab. 3.

²⁶ Tamże, s. 23.

²⁷ Tamże, s. 69.

²⁸ Polska w tym zestawieniu plasuje się na 53. pozycji.

²⁹ S t r o k o v a, *International Property Rights Index. 2010 Report*, s. 33-39.

³⁰ Tamże, s. 135.

Tab. 3. Indeks Percepcji Korupcji (CPI)
dla Ukrainy w latach 2005-2009

Rok	Pozycja	Liczba krajów	CPI	Przedział ufności	Liczba badań
2005	107	159	2,6	2,4-2,8	8
2006	99	163	2,8	2,5-3,0	6
2007	118	180	2,7	2,4-3,0	7
2008	134	180	2,5	2,2-2,8	8
2009	146	180	2,2	2,0-2,6	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Transparency International: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009 (22.05.2010).

Analiza powyższych danych nie pozostawia wątpliwości, że Ukraina jest postrzegana jako kraj o szeroko rozpowszechnionej korupcji, która z kolei stanowić może znaczący czynnik destymulujący napływ kapitału zagranicznego. W 2009 r. z wynikiem 2,2 na 180 państw Ukraina znalazła się na 146. miejscu, *ex aequo* z takimi krajami, jak Rosja, Kenia, Ekwador, Kamerun, Timor Wschodni, Sierra Leone i Zimbabwe. Polska w tym czasie z wynikiem 5,0 zajmowała 49. pozycję wraz z Jordanią i Bhutanem³¹. Obserwowane zjawisko korupcji jest tym bardziej niepokojące, że w ciągu ostatnich lat pozycja Ukrainy w rankingu jest coraz słabsza, co oznacza, że problem korupcji jest wciąż aktualny i dotkliwie odczuwany³².

Zagadnienie atrakcyjności inwestycyjnej państw stało się również przedmiotem badań prowadzonych przez UNCTAD (Konferencję Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju). W celu dokonania jej oceny UNCTAD stworzyła dwa wskaźniki: *Inward FDI Performance Index* oraz *Inward FDI Potential Index*. Pierwszy z nich, liczony jako relacja udziału danego kraju w świa-

³¹ http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/cpi_2009_table (22.05.2010).

³² Warto w tym miejscu przywołać wyniki jeszcze jednego z rankingów – rankingu najbardziej atrakcyjnych dla inwestorów sektorów ukraińskiej gospodarki (przede wszystkim z perspektywy inwestorów krajowych), opracowanego przez „Gazetę Dzielę” przy współpracy z Amerykańską Izbą Handlową i Międzynarodową Korporacją Finansową. Jak wynika z badań (przeprowadzonych w grupie ekspertów z ponad 98 firm i organizacji), na pierwszym miejscu wśród podstawowych problemów utrudniających inwestorom prowadzenie działalności gospodarczej na Ukrainie znalazła się korupcja (60% ankietowanych wskazało ten czynnik jako główny problem); *Najatrakcyjniejsze sektory ukraińskiej gospodarki*, <http://www.efi24.com/info?itemId=109259&id=UA&rob=Najatrakcyjniejsze-sektory-ukraińskiej-gospodarki&j=pl> (22.05.2010).

towym napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych do jego udziału w światowym PKB, ukazuje skuteczność krajów w obszarze pozyskiwania inwestycji zagranicznych. Kolejny natomiast, wyznaczany na podstawie 12. zmiennych o charakterze gospodarczym i strukturalnym (np. PKB *per capita*, udział eksportu w PKB, udział wydatków na badania i rozwój w PKB, ryzyko kraju), wyraża potencjał danego kraju w zakresie przyciągania zagranicznych inwestorów³³.

Według drugiego z wyróżnionych wskaźników – *Inward FDI Potential Index* – za okres 2004-2006 z wynikiem 0,26 Ukraina znalazła się na 44. miejscu (na 141 badanych państwach), tuż za Polską (43. miejsce), Łotwą (42. miejsce) i Węgrami (41. miejsce). Liderem zestawienia są w tym okresie Stany Zjednoczone (z wynikiem 0,618), za którymi plasują się kolejno Singapur (z wynikiem 0,465) i Wielka Brytania (z wynikiem 0,447). Wyraźnie pozytywnym sygnałem dla Ukrainy jest fakt, że na przestrzeni ostatnich lat jej pozycja systematycznie się poprawiała. I tak: za okres 2000-2002 Ukraina zajmowała 94. lokatę, za okres 2001-2003 – 62. lokatę, za okres 2002-2004 – 56. lokatę, zaś za okres 2003-2005 – już 48. lokatę³⁴.

Do szczególnie interesujących wniosków prowadzi konfrontacja powyższych rezultatów z wynikami *Inward FDI Performance Index*. Zgodnie z nimi za okres 2005-2007 Ukraina uplasowała się na wysokiej 35. pozycji³⁵, podczas gdy w latach 2002-2004 znajdowała się jeszcze na 71. miejscu. Co ciekawe, ta 35. lokata oznacza, że Ukraina w tyle pozostawiła wcześniej wymienianą Polskę (60. pozycja), Węgry (45. pozycja) czy Stany Zjednoczone (115. pozycja)³⁶. Ostatecznie zestawienie powyższych dwóch indeksów, dla okresu 2004-2006, pozwoliło zakwalifikować Ukrainę do grupy faworytów (*front-runners*)³⁷.

Pewną wskazówką przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych mogą być również wyniki badań konkurencyjności prezentowane co roku przez Światowe Forum Ekonomiczne. Konkurencyjność, rozumiana jako zbiór instytucji,

³³ *World Investment Report 2008. Transnational Corporations, and the Infrastructure Challenge*, UNCTAD, Nowy Jork, Genewa 2008, s. 10-11 oraz 34; dostępny na stronie: http://unctad.org/en/docs/wir2008_en.pdf (22.05.2010).

³⁴ <http://www.unctad.org/TEMPLATES/WebFlyer.asp?intItemID=2472&lang=1> (22.05.2010).

³⁵ Przypomnijmy jednak, że jest to okres dynamicznego wzrostu napływu BIZ do ukraińskiej gospodarki.

³⁶ <http://www.unctad.org/templates/webflyer.asp?intitemid=2471&lang=1> (22.05.2010).

³⁷ http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/matrix_2004-2006_en.pdf (22.05.2010).

polityk i czynników determinujących poziom produktywności w danym kraju³⁸, jest tu mierzona za pomocą wskaźnika globalnej konkurencyjności (*Global Competitiveness Index* – GCI), wyznaczanego na podstawie dwunastu filarów konkurencyjności, wpisujących się w następujące trzy grupy tematyczne: podstawowe uwarunkowania, czynniki wzmacniające efektywność, czynniki innowacyjności i rozwoju. Każdej z grup nadawana jest waga w zależności od etapu rozwoju danego państwa, przy czym Ukraina została przyporządkowana do grupy krajów na drugim etapie rozwoju, czyli do krajów, których rozwój dokonuje się dzięki poprawie efektywności³⁹.

Zestawienie wyników opracowań *The Global Competitiveness Report* dla lat 2008-2009 i 2009-2010 prezentuje tab. 4.

Według raportu konkurencyjności 2009-2010 Ukraina zajęła 82. miejsce na 133 państwa/gospodarki, co oznacza, że w porównaniu z poprzednim raportem⁴⁰ spadła w rankingu o 10 pozycji⁴¹. Jak wynika z zaprezentowanych danych, zarówno w raporcie konkurencyjności 2008-2009, jak i 2009-2010, Ukraina najgorzej oceniona została pod względem otoczenia instytucjonalnego. W ramach tego filaru czynnikami, które otrzymały najniższe noty (wg raportu 2009-2010), były między innymi: ochrona interesów akcjonariuszy mniejszościowych (132. pozycja), skuteczność systemu prawnego w zakresie rozstrzygania sporów (130. pozycja), ochrona praw własności (127. pozycja), niezależność wymiaru sprawiedliwości (123. pozycja) czy etyczne zachowanie firm (121. pozycja). Dla porównania – filarem, w którym Polska osiąga zdecydowanie najgorsze wyniki, jest stan infrastruktury (103. pozycja), w tym zwłaszcza jakość infrastruktury drogowej i portowej⁴².

Czynnikami najwyższej ocenianymi w przypadku Ukrainy były z kolei: rozmiar rynku (ten filar konkurencyjności uzyskał najlepszą notę również we

³⁸ *The Global Competitiveness Report 2009-2010*, ed. K. Schwab, World Economic Forum, Genewa 2009, s. 4; dostępny na stronie: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm> (22.05.2010).

³⁹ W raporcie wyróżniono trzy podstawowe grupy krajów w zależności od etapu ich rozwoju: kraje oparte na czynnikach produkcji (*factors-driven*) (w 1. stadium), kraje oparte na efektywności (*efficiency-driven*) (w 2. stadium) oraz kraje oparte na innowacjach (*innovation-driven*) (w 3. stadium). Powyższy podział uzupełniają kraje w fazie przejściowej – ze stadium 1. do 2. oraz ze stadium 2. do 3. (tamże, s. 7-12).

⁴⁰ *The Global Competitiveness Report 2008-2009* obejmował 134 kraje.

⁴¹ W tym samym czasie Polska awansowała z 53. na 46. pozycję.

⁴² Te oraz kolejne dane przytaczane za: *The Global Competitiveness Report 2009-2010*, s. 258-259 oraz 314-315.

Tab. 4. Globalny Indeks Konkurencyjności (GCI) dla Ukrainy w latach 2008-2009 oraz 2009-2010

Wyszczególnienie	GCI 2009-2010		GCI 2008-2009	
	Ocena	Pozycja	Ocena	Pozycja
Globalny wskaźnik konkurencyjności	4,0	82	4,1	72
Podstawowe uwarunkowania	4,0	94	4,1	86
Instytucje	3,1	120	3,3	115
Infrastruktura	3,4	78	3,1	79
Stabilność makroekonomiczna	4,0	106	4,6	91
Zdrowie i szkolnictwo podstawowe	5,4	68	5,6	60
Czynniki wzmacniające efektywność	4,0	68	4,1	58
Szkolnictwo wyższe i doskonalenie zawodowe	4,4	46	4,5	43
Efektywność rynku dóbr	3,7	109	3,9	103
Efektywność rynku pracy	4,6	49	4,5	54
Rozwój rynku finansowego	3,6	106	4,0	85
Gotowość technologiczna	3,4	80	3,4	65
Rozmiar rynku	4,7	29	4,6	31
Czynniki innowacyjności i rozwoju	3,4	80	3,7	66
Rozwój biznesu	3,6	91	3,9	80
Innowacje	3,2	62	3,4	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *The Global Competitiveness Report 2009-2010*, s. 314 oraz *The Global Competitiveness Report 2008-2009*, ed. K. Schwab, M. E. Porter, World Economic Forum, Genewa 2008, s. 334; dostępny na stronie: <http://www.weforum.org/documents/GCR0809/index.html> (22.05.2010).

wcześniejszym raporcie), szkolnictwo wyższe i doskonalenie zawodowe, efektywność rynku pracy, innowacyjność oraz zdrowie i szkolnictwo podstawowe.

Na liście przewag konkurencyjnych Ukrainy znajdują się 23 parametry (na 110 poddawanych ocenie), w tym między innymi: jakość systemu edukacji (49. pozycja), jakość szkolnictwa podstawowego (41. pozycja), jakość kształcenia matematyczno-przyrodniczego (41. pozycja), innowacyjność (32. pozycja), dostępność naukowców i inżynierów (50. pozycja), udział kobiet w sile roboczej (27. pozycja), jakość infrastruktury kolejowej (30. pozycja) czy płace i produktywność (22. pozycja).

Analizując raport konkurencyjności, uwagę zwracają również czynniki, które uznane zostały za najbardziej utrudniające prowadzenie działalności

gospodarczej. Wśród najczęściej wskazywanych problemów znalazły się⁴³: niestabilność polityki, dostęp do finansowania, przepisy podatkowe, korupcja oraz niestabilność rządu.

Pozostając przy problemie konkurencyjności, warto również odnieść się do wyników kolejnego raportu – *The Ukraine Competitiveness Report 2009*⁴⁴, którego jednym z elementów jest ocena konkurencyjności regionów Ukrainy na podstawie metodologii stosowanej przez Światowe Forum Ekonomiczne przy opracowywaniu *The Global Competitiveness Report*. W *Raporcie konkurencyjności Ukrainy 2009* badaniem objętych zostało piętnaście regionów (14 regionów oraz miasto Kijów), z których każdy przeanalizowano pod kątem wyróżnionych wcześniej filarów konkurencyjności. Oceny regionów dokonano w dwóch płaszczyznach – regionalnej (ranking obejmuje wyłącznie regiony Ukrainy) i globalnej (regiony zostały porównane między sobą oraz z krajami/gospodarkami objętymi *Raportem globalnej konkurencyjności*). Zestawienie otrzymanych wyników prezentuje tab. 5.

Liderem zestawienia konkurencyjności jest miasto Kijów⁴⁵, którego wynik GCI równy 4,17 przewyższa średni wynik dla Ukrainy o 7,2% i plasuje je w rankingu globalnym na 63. pozycji, tuż za Węgrami. W ścisłej czołówce znajdują się ponadto regiony zaporoski – zajmujący w rankingu globalnym pozycję kolejną za Kijowem, odeski i dniepropietrowski. Regionem, który zdecydowanie najgorzej prezentuje się w zestawieniu, spośród badanych, jest region zakarpacki, który z wynikiem 3,45 znalazł się na 131. miejscu w otoczeniu takich państw, jak Tadżykistan i Mali. Tym, co zwraca uwagę, jest przede wszystkim duża rozpiętość otrzymanych wyników – wystarczy spojrzeć na pozycje globalne najlepiej i najgorzej ocenionego regionu – która wskazuje na ogromne dysproporcje w konkurencyjności pomiędzy regionami. Filarem, w którym dysproporcje te są najbardziej widoczne, jest rozwój (wyrafinowanie) biznesu (tu rozpiętość punktowa sięga 2,05), zaś najmniej – zdrowie i szkolnictwo podstawowe (rozpiętość równa 0,6)⁴⁶.

⁴³ Z listy piętnastu czynników ankietowani mieli wskazać pięć, które ich zdaniem najbardziej utrudniają prowadzenie biznesu, a następnie przypisać im rangi od 1 (najbardziej problematyczny) do 5.

⁴⁴ *The Ukraine Competitiveness Report 2009. Towards Sustained Growth and Prosperity*, Foundation for Effective Governance, 2009; dostępny na stronie: http://www.feg.org.ua/en/cms/projects/studying_Ukraine_competitiveness (22.05.2010).

⁴⁵ Należy przypomnieć, że Kijów przoduje również w napływie BIZ.

⁴⁶ *The Ukraine Competitiveness Report 2009. Towards Sustained Growth and Prosperity*, s. 56-59.

Tab. 5. Regionalny i globalny ranking konkurencyjności regionów Ukrainy 2009

Regiony	Pozycja regionalna (ocena końcowa)	Pozycja regionalna ze względu na:			Pozycja globalna (na 149 miejsc)
		wymagania podstawowe	czynniki wzmacniające efektywność	czynniki innowacyjności i rozwoju	
m. Kijów	1	4	1	4	63
zaporoski	2	2	2	1	64
odeski	3	3	3	6	68
dniepropietrowski	4	1	6	3	75
sumski	5	5	5	5	79
doniecki	6	9	4	2	82
lwowski	7	7	7	7	89
połtawski	8	8	8	8	92
chmielnicki	9	10	9	9	101
czerkaski	10	11	11	10	104
winnicki	11	12	12	12	105
chersoński	12	13	10	11	106
żytomierski	13	6	14	14	112
Autonomiczna Republika Krymu	14	15	13	13	115
zakarpacki	15	14	15	15	131

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *The Ukraine Competitiveness Report 2009*, s. 129-187.

Obok omówionych wcześniej rankingów, pomocne przy wyborze miejsca lokowania kapitału okazują się również, nadawane przez międzynarodowe agencje ratingowe, oceny ratingowe. Pełnią one rolę syntetycznego miernika stabilności oraz wiarygodności makroekonomicznej danego kraju, ocenę stopnia zaufania do danej gospodarki. Tym samym stanowiąc mogą pewne doradcze narzędzie przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

W maju 2010 r. Agencja Ratingowa *Standard & Poor's* podwyższyła rating kredytowy Ukrainy w zagranicznej walucie do poziomu B/B oraz rating zobowiązań w narodowej walucie do poziomu B+/B. W uzasadnieniu wskazano, że czynnikami stanowiącymi podstawę podwyższenia prognozy ratingowej Ukrainy są poprawa zagranicznych relacji z kluczowymi partnerami handlowymi, obniżenie poziomu tariff gazowych oraz kontynuacja rozmów

z Międzynarodowym Funduszem Walutowym w sprawie pomocy finansowej dla Ukrainy⁴⁷.

Wcześniejsza zmiana ratingu przez *Standard & Poor's* miała miejsce w marcu 2010 r. Wówczas agencja podwyższyła rating kredytowy Ukrainy w zagranicznej walucie z poziomu CCC+/C- do B-/C oraz rating zobowiązań w narodowej walucie z B-/C do B/B⁴⁸. W kilka dni po ogłoszeniu decyzji przez *S&P* swoje oceny zmieniała również Agencja Ratingowa *Fitch*, która podwyższyła prognozę ratingową dla Ukrainy z „negatywnej” na „stabilną”. Równocześnie agencja podtrzymała długoterminowy rating Ukrainy z tytułu zobowiązań w walutach zagranicznych i w walucie narodowej na poziomie „B-” oraz krótkoterminowy rating z tytułu zobowiązań w walutach zagranicznych na poziomie „B”. Podobnie jak *S&P*, agencja *Fitch* jako podstawę do podniesienia prognozy ratingowej wskazała wówczas ustabilizowanie sytuacji politycznej na Ukrainie (powstanie nowej koalicji rządowej) oraz rozpoczęcie prac nad budżetem⁴⁹.

PODSUMOWANIE

Ostatnia dekada to czas znaczących zmian w napływie BIZ do ukraińskiej gospodarki – po dynamicznym wzroście obserwowanym od 2005 r., w ostatnim okresie następuje wyraźne spowolnienie procesu napływu kapitału zagranicznego. Oczywiście jednym z powodów wyhamowania tempa napływu BIZ do Ukrainy jest światowy kryzys finansowy, skutkujący mniejszą w globalnej skali skłonnością do dokonywania inwestycji, w tym w szczególności na rynkach wschodzących⁵⁰. Przyczyn niskiego zainteresowania inwestorów zagranicznych lokowaniem kapitału na Ukrainie należy jednak również szukać w niej samej, co w zasadzie sprowadza się do odpowiedzi na pytanie o atrakcyjność inwestycyjną tego kraju.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej gospodarki jest problemem złożonym, wymagającym przeanalizowania szeregu zmiennych. Wieloaspektowość tego problemu nieuchronnie prowadzić może do otrzymania różnych ocen, w zależności od tego, które czynniki atrakcyjności zostały uwzględnione i jaka była ich

⁴⁷ http://kiev.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/article/a,9030,Poprawa_miedzynarodowych_ratingow_Ukrainy.html (22.05.2010).

⁴⁸ <http://wiadomosci.onet.pl/2140647,10,item.html>, <http://kiev.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/article/y,2010,a,7807,html> (22.05.2010).

⁴⁹ <http://kiev.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/article/y,2010,a,7890,.html> (22.05.2010).

⁵⁰ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Ukrainie w 2008 roku*, s. 4.

waga. Nie oznacza to jednak, że nie można wskazać pewnych elementów wspólnych, które łącznie składają się na inwestycyjny wizerunek kraju.

Niewątpliwie cennym źródłem informacji ułatwiającym dokonanie oceny atrakcyjności inwestycyjnej gospodarki są międzynarodowe rankingi, które bezpośrednio bądź pośrednio nawiązują do omawianej kwestii. Ocena Ukrainy, która się z nich wyłania, niestety jest bardzo krytyczna.

Do podstawowych czynników zniechęcających do lokowania kapitału na Ukrainie z całą pewnością należy system prawno-regulacyjny, utrudniający prowadzenie działalności gospodarczej (np. wydłużone procedury otwierania i likwidacji działalności gospodarczej, długie procedury budowlane, „czasochłonny” system podatkowy). Nie bez znaczenia jest również słaba ochrona praw własności, w kontekście której mówi się przykładowo o możliwych trudnościach z egzekwowaniem kontraktów czy o pewnych zastrzeżeniach kierowanych pod adresem wymiaru sprawiedliwości. Bez wątpienia jednym z zasadniczych problemów ukraińskiej gospodarki jest rozpowszechniona w sektorze publicznym korupcja, która z perspektywy inwestora zagranicznego jest czynnikiem generującym dodatkowe ryzyko i pewną nieprzewidywalność realizowanego przedsięwzięcia. Równie istotną kwestią jest stabilność polityczna Ukrainy i stabilność władzy, które – podobnie jak poprzednie czynniki – nie są dobrze oceniane (choć decyzje o podwyższeniu ratingów kredytowych Ukrainy podjęte w ostatnim czasie uzasadniane były między innymi ustabilizowaniem sytuacji politycznej na Ukrainie).

Za niepokojące należy też uznać znaczne przestrzenne zróżnicowanie Ukrainy pod względem konkurencyjności oraz atrakcyjności inwestycyjnej. Potwierdzeniem tych dysproporcji są wyraźne rozbieżności w zakresie przyciągania BIZ przez poszczególne regiony kraju, sprzyjające jego polaryzacji.

Choć obraz Ukrainy kreślony przez międzynarodowe rankingi nie prezentuje się korzystnie, nie oznacza to, że nie można też wskazać czynników zachęcających do lokowania w niej kapitału. Za takie w szczególności należy uznać: strategiczne położenie Ukrainy (między Rosją a Unią Europejską), chłonność rynku oraz tanią siłę roboczą⁵¹. Aby jednak Ukraina mogła w pełni wykorzystać tkwiący w niej potencjał oraz zająć znaczącą pozycję na mapie inwestycyjnej świata, konieczne jest przede wszystkim uleczenie klimatu inwestycyjnego – stworzenie przejrzystego i „przyjaznego” systemu prawno-regulacyjnego dla biznesu.

⁵¹ M. C z u j k o, *Polacy zainwestowali na Ukrainie 864 mln dolarów*, <http://manager.money.pl/news/artukul/polacy;zainwestowali;na;ukrainie;864;mln;dolarow,253,0,593149.html> (22.05.2010).

BIBLIOGRAFIA

- Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності у 2009 році, Państwowy Komitet Statystyki Ukrainy, luty 2010; dostępne na stronie: http://kiev.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/article/a,7393,Zagraniczne_i_ukrainskie_inwestycje_bezposrednie_w_2009_r.html (22.05.2010).
- Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Ukrainie w 2008 roku, oprac. Wydział Ekonomiczny Ambasady RP w Kijowie, 2009; dostępne na stronie: <http://www.kijow.polemb.net/files/-Tekstowe%20pliki/I%20polowa%202009/notatka%20BIZ%202008.pdf> (22.05.2010).
- B a j L.: Raport „Doing Business 2010”: Wciąż ciężki los polskich przedsiębiorców; dostępny na stronie: http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,7015811,Raport_Doing_Business_2010_Wciaz_ciezki_los_polskich.html (22.05.2010).
- B l y a k h a N.: Russian foreign direct investment in Ukraine, Electronic Publications of Pan-European Institute, 7(2009); dostępne na stronie: <http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/pei/Documents/Julkaisut/Blyakha%200709%20web.pdf> (22.05.2010).
- C z u j k o M.: Polacy zainwestowali na Ukrainie 864 mln dolarów, <http://manager.money.pl/news/artikul/polacy;zainwestowali;na;ukrainie;864;mln;dolarow,253,0,593149.html> (22.05.2010).
- Doing Business 2009, The World Bank, Washington 2008; dostępny na stronie: <http://www.-doingbusiness.org> (22.05.2010).
- Doing Business 2010: Doing Business 2010: Reforming through Difficult Times, The World Bank, Washington 2009; dostępny na stronie: <http://www.doingbusiness.org> (22.05.2010).
- Doing Business 2010. Ukraine, The World Bank, Washington 2009; dostępny na stronie: <http://www.doingbusiness.org/Documents/CountryProfiles/UKR.pdf> (22.05.2010).
- K o n o n o v O.: Ukraine's inward FDI and its policy context, Columbia FDI Profiles, Vale Columbia Center on Sustainable International Investment, 2010; dostępny na stronie: <http://www.vcc.columbia.edu> (22.05.2010).
- M i l l e r T., H o l m e s K. R.: 2010 Index of Economic Freedom. The Link Between Economic Opportunity and Prosperity, The Heritage Foundation and Dow Jones & Company, Inc., 2010; dostępny na stronie: <http://www.heritage.org> (22.05.2010).
- Najatrakcyjniejsze sektory ukraińskiej gospodarki, <http://www.efi24.com/info?itemId=109259&id=UA&rob=Najatrakcyjniejsze-sektory-ukrainskiej-gospodarki&j=pl> (22.05.2010).
- S t r o k o v a V. i in.: International Property Rights Index. 2010 Report, Property Rights Alliance, Washington 2010; dostępny na stronie: <http://www.internationalpropertyrightsindex.org/> (22.05.2010).
- The Global Competitiveness Report 2008-2009, ed. K. Schwab, M. E. Porter, World Economic Forum, Genewa 2008; dostępny na stronie: <http://www.weforum.org/documents/GCR0809/-index.html> (22.05.2010).
- The Global Competitiveness Report 2009-2010, ed. Schwab K., World Economic Forum, Genewa 2009; dostępny na stronie: <http://www.weforum.org/documents/GCR0809/index.html> (22.05.2010).
- The Ukraine Competitiveness Report 2009. Towards Sustained Growth and Prosperity, Foundation for Effective Governance, 2009; dostępny na stronie: http://www.feg.org.ua/en/cms/projects/studying_Ukraine_competitiveness (22.05.2010).
- World Investment Report 2008. Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge, UNCTAD, Nowy Jork, Genewa 2008; dostępny na stronie: http://unctad.org/en/docs/wir2008_en.pdf (22.05.2010).
- <http://www.heritage.org>.
- <http://kiev.trade.gov.pl>.
- <http://www.prometr.com.ua>.

<http://www.transparency.org>.
<http://www.ukrstat.gov.ua>.
<http://www.unctad.org>.
<http://wiadomosci.onet.pl>.

THE ATTRACTIVENESS OF UKRAINE FOR FOREIGN INVESTORS
 IN THE LIGHT OF SELECTED STUDIES

S u m m a r y

In the face of the progressing globalization, ever closer co-operation and merging economies, the issue of investment attractiveness of particular countries becomes a more and more topical problem. We are talking about a certain potential of economies in the sphere of attracting and next supporting foreign direct investments. The possibility of finding a foreign investor plays a significant role especially in the case of those countries whose capital supplies are insufficient. And Ukraine may be considered such a country.

The aim of the article is to examine the problem of investment attractiveness of Ukraine – to define the factors that stimulate and de-stimulate the influx of foreign direct investments to this country. In the first part of the article, treated as an introduction, the current data concerning foreign direct investments in Ukraine are presented, and the second one reviews international rankings that concern the question of investment attractiveness, defining the position of Ukraine in the international arena.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: atrakcyjność inwestycyjna, bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), rankingi międzynarodowe.

Key words: investment attractiveness, foreign direct investments (FDI), international rankings.